

בזוהי, ולדוגמא, דער רמב"ם זאגט: מצוה ראשונה: ממצות עשה לידע

מקשה מהמצות שבפשיטא שהיא לפני? והפעם לזוהיית שם: ועי' בספרי פ' שלח ד"ל במה שגזירות אה"ר. ולהעיר מרמב"ם רפ"ט מ"ל מלכים על ששה דברים גזירות אה"ר על ע"ז כ"ו ובמצוות גזירה עמ"ס גזירות אה"ר עד שבא משה רבינו ונשלמה חזרה על ד"ו ואינו מפרט מצות קדוה"י.

(7) וכוה"ר (ח"ג ר"ג ב) מקרא קומא אנכי. וכוה"ר (ר"ע"ם - ב"ה, א) ולקוחים... ידועים כי אי ה' אליקים וגו' מקרא דא קומא דכל מקראי ראשיה קומא דכל מקראי למדע ל"י להמקרא בכללא. ושם ע"ב: רוא דמקרא קומא למדע ל"י בכללא פ"ד דכתב אנכי כ"י. ורוא מקראי ח"ל (פ"ג ב"ב).

— ורוא, הריעא מרמנא סומא"י (לה"ר מרגלית) ב"ש הוצאת ד"ס הזוהר (ירושלים תש"ד ועד) ע"ג. ורוא באר"כ לקמ"ע ע" 116. (8) כ"ה לשון הרמב"ם מנין המצות כ"ש ספרי ה"ד (משאר בשאר המצות שלא פ"י, המצות השני) וכ"י — ובשפ"ט כ"י או ה"י ע"ל כ"ו עד שפ"ו. ולבאר"ה כוונתו להודיש לא ר"ק המצוה — שרוא מצוה ר"ה, אלא גם חשיבותה (מלמדה בזה ע"ד לשון ב"ש ספרי ה"ד כדלקמ"ו). ועד"ז כתב ב"ש מצות ל"ת זמנין המצות שלי. ורוא שיות י"ג ניסן תשמ"ד.

(9) וכל ב"ש ספרי ה"ד, ל"ד"ע שיש שם ב"ש ראש"י, ובמ"מ"צ למענו מ"ע א' — בהאמנת... טעמיהו כ"י, אבל בהוצאת קמ"ת, גם שם: ב"ד"ע"ת... שונ"ד כ"י (ורוא גם בהמסג' בהוצאת העל"י שם). ורוא לקו"ש ז"א ע' 339 בהע"ה בא"מ.

* ראה רמב"ם ס' המד"ט (ירושלים תש"ד) שם בבמה דפוסים וכ"י מחז"ל. מצוה ראשונה, א"ף שגופו' נסמך א"י. כמו לפני שאר המצוות. כדפוסים שלפנינו, אלא שבמב"ם דפוס רומא ר"ט (עוד דפוסים שחוב"א שם) ל"ד"ע המד"ט. א"י לפני. ושם הבא נוסחאות שמבטחה ר"ה הוא כשאר המצוות שמתחיל: א' ל"ד"ע — ול"ד"ע, מצוה ראשונה מסמנת עשה, נעדר"ו הם השנייה כ"י רמב"ם ב"ש מ"ש מ"ל"ט שמת"ו המצוה.

ב

א. די מצוה, לקדש חודשים ולחשב שינים וחודשים ככ"ד בלבד, לפרט מען א"פ פון חודש, ה'חודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודש השנה". זאגט רש"י בפירושו במק"א (לפני זה) — בנגע צו דער מצוה — אז, לא, ה"י צריך להתחיל את החזרה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשון נה"י שגזירות בה ישראל"י (און ע"ר אין מסביר, מה טעם פתח בבראשית").

א"כ ע"י מו"י המצוה, הרמב"ם וכ"ר"ב, רעקענענדיק דעם מנין המצות כמדרן, אין די מצוה פון קידוש החודש ב"י וי' ניט די, מצוה ראשונה" (ובדוקא

1) לשון הרמב"ם מנין המצות ב"ש ספרי ה"ד מ"ע ע"ג. ועד"ז במ"מ"צ למענו מ"ע הנ"ל, לקדש חודשים (ס"א ולחשוב חודשים) ושנים וזו היא מצוה קידוש החודש כ"י. וכ"ה בהוצאת הר"ב העל"י דסמ"מ"צ (וב"י"ס"ת ס"א), אבל בהוצאת קמ"ת: שגזירות תחלה בחשבון חודשים ושנים וזו היא כ"י. ובחזון ר"ש מצוה ז', לקדש חודשים ולקבר שנים ולקבוע מועדי השנה ע"פ אותו קידוש. ורוא לקמ"ו במ"ס ס"ה וא"ל"ק.

2) פ"רש"ת י"ב, ב. 3) ל"ק"ש ע"ה"ס הווד"ש (רמז קס"ו). ג"רמ"ס מוד"ש לק"ח ס"ב ר"ס בראשית. 4) ראה גם פ"רש"י פ"רש"ת י"ב, א, מצוה ראשונה.

במדרשים הנ"ל ל"ד"ע, שרוא מצוה ראשונה כ"י, אבל שמשע שוה"י כוונת מדרשים הנ"ל, ורש"י הוסיפה, מפרשה לחוספה ביאר. 5) משאר"כ מילה וגדוה"ג... שלא היו צוויין אלא ל"ד"ע אין חובבת מכלל מצוה"י כל זמן שלא גזמנו גם כל ישראל כ"י (רא"ס בפ"רש"י בראשית שם). 6) להעיר מהר"ח ת"י: איז היא מצוה שרוא גזמנה בחזרה ה"י אמר וז' עבדת כוונת"ם (במקשה והאמר מ"ר ע"ש מצות גזמנה ישראל מ"ר"ה ואינו

אויך בגלוי, וייל דער היפ"ך הטוב איז בא אים אינגאנצן בטל געווארן, וואס די עכד"ה אין אויך ממהר די ציאה פון דעם איצטיקן גלות (מצרים) וואָרום די אהבת חנם איז מביטל די סברה הגלוה — שנאת חנם"ם. ומ"ד וז' גגאל"ן, וכ"מ צאתך מארץ מצרים אר"אנו נפלאת"ם. (משנתח ט"פ וראו משנ"ב, תשמ"ה)

65) יקמ"ס מ"ב. 66) מ"ב"ה א"י.

ובלשון חז"ל, כנ"ל, אז דער מוכיח אין לא נחמבה דורך דעם. און דעמאלט ווערט אויפגעטאן אז דער מושפע ווערט טאקע, בל"ע"י אין (מטה) אה"ו למעלה, ע"ר ווערט א חלק פון דעם תלמידו של אה"ו המוכיח, און בפרט פון אה"ו הכהן, אה"ב שלום ורווחה שלום אה"ב את הכר"ה ומק"ב לחזרה"י, כ"י אז דאס ווערט זיין מציעאות

ח"י"ב רז"גו על"ה"ו, ובש"ע י"ד (ס"י רמ"י ס"א) ח"י"ב נכנסו על"ה"ו, ורוא לק"ט פ"רש"י כ"י לאה"ת (קד"ח תשמ"ד) ע' קמ"א בהע"ה.

ועפ"י הנ"ל איז דאס מוכח: בראשית ברא אלקים איז רש"י מפרש: "בשכיל התורה שנקי ראשית דרכו ובשכיל ישראל שנקי ראשית תוכו"; און ויבא אלך אז די גאנצע בריאה איז בשכיל התורה ובשכיל ישראל, איז פארשטאן-דיק, אז ווען ביז ספקנים ע"פ תורה אז דער חודש איז מעובר, פועל'ט דאס און איז מצאית העולם, ווארום די גאנצע בריאה איז באשאפן געווארן צוליב תורה וישראל.

ד. דאס איז אנער ניט מספיק, ווארום דער ענין אז בשעת ביז איז מעבר דעם חודש, בתול'י חורבן איז ניט איז דער מצוה עצמה, אפילו ניט איז דער לבנה, נאר א מוצאית וואס ווערט אין א וויטגער זאך לגמרי.

פון דעם לשון מצוה ראשונה שנצטור בה ישראל איז משמע, אז דער ענין פון ראשונה איז פארבונדן מיט דער מצוה. ומזה — אז תוכן ומטרת המצוה קומט אין דעם בהדגשה.

ה. ויש לומר הביאר כזה: עיקר ענינו פון מצות התורה איז צו אילטאן קדושה אין וועלט, און דאס איז די נקודה פון אלע מצות התורה: מען נעמט א תפצא פון עולם און מען מאכט דערפון א תפצא של מצוה, ביז אז דאס ווערט אז ענין פון קדושה.²⁴

און דאס איז אויך דער תוכן פון קדוש התודש — דער אויפטון וואס ביז איז מקדש²⁵ א (תפצא) זיט מסוים אלס ראש

24 עה"ט שם בדי' הב' .
25 ע"י החסידות ראה לקוטי חו"ד ס"ע 481 ואל'י, תב"א ע' 65 ואל'י, ועוד .
26 וראה בארובה לקוטי חו"ד ע' 212 ואל'י, ובט"ב .
27 ראה שמרי עה"ט כאו (פס"ג, ב'ד).

מיט די זמני השנה — איז פארבונדן זוקא מיט די קביעות החודשים וכו' ווי די חכמים האבן קובע געווען בתוספת²⁸.

ג. עדין ברענגט ארייט די מצוה פון קדושת החודש אז תורה איז א בעה"ב אויף וועלט — און ווי דער מאמר ר'דל"ג הידוע אויסן פסקיני, אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עליי — בת שלש שנים ויום אחד תמלכין בי"ד לעברו הכתולין חזירין ואם לאו איז הכתולין חורבין.

און דערפאר איז מצוה קדוש החודש די מצוה ראשונה שנצטור בה ישראל (ביז אז לא הי' צריך להחחיל . אלא כ"י, כ"ב) — ווייל פון איר, נעמט מען דעם יסוד אין תורת התורה — די אמונה אין דעם אמת פון תורה שבכתב. און איך — אין דעם תוקף החורה ומצוה בכלל, דעם כה צו משנה זיין די טבע ומציאות העולם.

עפ"י יומתק נאר און ענין: כאטש טייערעט פמורש געוואנט אז דער טעם וואס, פתח בבראשית איז ווייל, "בה מעשיי הגיז לעמו כ"י" (ווי רש"י פירט דארט אויס) — וויבאלד אבער אז די התולת פון, בראשית ברא' איז במקום פון דער התולת (וואס עס האט גע-דארפט זיין) —, התחודש הזה לכם (לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהתחיל הזה לכם), איז סתמך זאגן, אז איך להמסנא האבן זיי א שייכות זע"ע.

21 ראה בארובה אברבנאל כאו ד"ה והלמוד זה ואל'י, וראה ג"ל נפוחה לפי ברכת בסופה בפי תימס, ומו קעט" .
22 ירושלמי בחובת פ"א ת"ב, ושי' הובא להלכה בש"ד (תוס' אדה"י) זי"ד ספטי' סק"ג (ספ"ג).
23 תולת' ג' .

מצוה האט אין זיך א תוכן עיקרי יסודי פון כללות התורה והמצוות.

יש לומר אז דאס איז בכמה ענינים: א) די מצוה וייזט דעם ארייט דעם כה התורה: ב) זי ברענגט ארייט דעם כה התורה והמצוות: ג) אין איר זאגט זיך ארייט די מצוה והכלית פון מצוה התורה, כדלקמן.

ב. דער אבן עזרא, במשנתנו שטעלט זיך אריף דעם וואס, משה לא פירש לנו בתורה איר נמכר השנים והחדשים וזה ימא גדולה איר פירש זיני כל נגע המצורע שהוא באדם אחד ולא יעמוד בכל זמן והנית דבר המערים שכל ישראל חייבים לשמרה בכל זמן ויש כרת על אכילה זמין בפסח ועל אכילת יום הכפורים, און דער אבן עזרא איז מסביר, אז "וזה לאות כי ספר על קריאת בי"ד בכל דור ודור".

דאס הייסט, אז פון דער מצוה קדושת התודש איז דא אז אונט א הוכחה ברורה וגלוי, אז תורה כפירושיה ניתנה²⁹ אז תורה שבכתב, וואס די חכמים בכל הדורות האבן געווען, אין איין זאך מיט תורה שבכתב.

ובפרט אז דער קיום פון גא' א סך מצוה התורה וועלכע זיינען פארבונדן מבראשית ת"ר בסדר תורה (— הוראה, מצוות) הוא (כ"ל), מצוה ראשונה שנצטור בה ישראל (ראה לעיל הערה 5).

18 יב, א בפי האירי, וראה גם בפי תפי' .
19 וואויך בהו בקימתו למי עזרת בהתוד' ה"י, ומסיים, הוה לע האות שסמך משה על תורה שבכתב, שהיא שמה לכל ולעצם כולו, כי אי תפיש בו שתי תורות, ומידי אחריות שתינו לנו מסורות כ"י, ועדין הוא בפי הענין שלו בסוד תעבור' .
20 ראה רמב"ם בריש הקדמות לספר היר' .

שיש שם אלה שונאריטו אבני ה' אלקי'.

און דער טעם דערפון איז פאר-שטאנדיק בפשטות, ווייל זי ידענה קיים פון כל המצות איז שייך נאר נאכדעם³⁰ ווי סאיז דא די ידענה, "שיש שם אלהיז", ובלשונו כ"י הלהכות³¹, אז דאס איז, "יסוד היסודות ועמוד הכתמות".

ובפרשי' מיינט ער בפשטות ראשונה — צו ווערן געשריבן בתורה³², וויבאלד אבער, אז אלע ענינים שבתורה זיינען בדיק, י"ל, אז כאטש בשיבות צום אדם (גבא) איז, מצוה ראשונה . . . לידע שיש שם אלהי' — ובלשונו ר'דל"ג אז פויער דארף זיין, יקבל עליי עול מלכות שמים, און ערשט דערנאך, יקבל עליי עול מצות' — אבער זיי דער ענין איז מצד תורה

(ומצד — תפצא) איז די מצוה ראשונה — וואס מיט איר האט לכאורה גע-זאפט זיין, להחחיל את התו-רה"י" —, התחודש הזה לכם, ווייל די אבן עז' .
10 יתור כ' .
10' לתעיר מתניא קרא ד"ה הנה קטב' א) .
מצוה אבה . . . המנות ראשונה בהתיי' מצוה כמיש המבנים זל שראי מסוים התורה כ"י, .
11 ולהעיר שזהו גם ידובר הראשון דעשרת התורות — מצוה ראשונה שבטוה מיט וראה פירוש המשניות להתיי' ספ"ג דחולין .
12 ראה סתמ"ג לתפצ' מצות האמת אלקות בתחלתה .
13 ויש הלכות סוה"ת .
14 ולהעיר שאלעך הוהו (רע"ג) ז"כ שבתעוד' 7, וידעמ"ג כי אי ה' (ש"ר"ם וא"ר) . . .
15 ברכת רי"ט' בטבע לקיש, וראה עדין מכלוא יתור כ' 1) — בשייכות לעשה"י .
16 ולהעיר מספר המצות להחכמים מ"ע ב' .
17 וגם להמסנא שהוחלת התורה הוא

10 יתור כ' .
10' לתעיר מתניא קרא ד"ה הנה קטב' א) .
מצוה אבה . . . המנות ראשונה בהתיי' מצוה כמיש המבנים זל שראי מסוים התורה כ"י, .
11 ולהעיר שזהו גם ידובר הראשון דעשרת התורות — מצוה ראשונה שבטוה מיט וראה פירוש המשניות להתיי' ספ"ג דחולין .
12 ראה סתמ"ג לתפצ' מצות האמת אלקות בתחלתה .
13 ויש הלכות סוה"ת .
14 ולהעיר שאלעך הוהו (רע"ג) ז"כ שבתעוד' 7, וידעמ"ג כי אי ה' (ש"ר"ם וא"ר) . . .
15 ברכת רי"ט' בטבע לקיש, וראה עדין מכלוא יתור כ' 1) — בשייכות לעשה"י .
16 ולהעיר מספר המצות להחכמים מ"ע ב' .
17 וגם להמסנא שהוחלת התורה הוא

ו. וועט מען דאס פארשיטיין בהקדים וואס דער דאס רמב"ם ווען ער רעכנט די מצוה אין מנין המצוות ואגט ער דעם לשון, כ"ל, לקדוש חדישים ולחשב שנים וחדשים, אבער אין די הלכות גומא זאגט ער בחמלה הל' קודש החדש: מ"ע אות והיא לחשב ולדע ולקבוע באי והי' יום תחלת כל חדש מחודש השנה' און ער"י בפנים ההלכות' מצות עשה מן התורה על בית דין שהחשב וידעו אם יראה הירח או לא יראה, און זאגט ניט אז דער תוכן פון דער מצוה אין, לקדוש החדש'.

דער טעם בפשטות דערפון איז, ווייל אויך דאס וואס מאין קובע חדישים ומעברים שנים ע"פ החשבון איז נבלל (לויטן רמב"ם) אין דער מצוה פון קדוש החדש (ניט גאר די קביעות וקדוש ע"פ הרא"ה בזמן שיש פטורדי'ת, ונכ"ל. מען דארף אבער הטכרה: פארוואס זאגט ער בלויז דעם ענין אין דער מצוה עשה (לחשב ולדע ולקבוע באי זה יום תחלת כל חודש) און איז ניט כולל אין דער מצוה אויך דעם ענין פון קדוש החדש, וואס מאין (קובע) מקדוש ע"פ הרא"ה?

ת. ויש לומר הביאור בה':

די גאנצע בריאה איז דאך בשביל התורה ובשביל ישראל. וואס דאס מינט — בכל עניני הבריאה, שלמים וארץ וכל צבאים, און ניט גאר די חתהוות ויערע בכלל — גאר דאס איז א שטענדיקע זאך.

און די עבודה פון א איזן באשטייט אין דעם וואס ער דארף ביינגען בפועל (43) כיה בדמיהם שלמנו, וכו במנין המצוות, על סדר הלכות' בריש ספר ווי (אבל כס המצוה ירושלים, תשכ"ד — שם, באתר בחיבה אחת. — פ"א ה"א (44)

ו. דאס איז אבער לכאורה ניט מספיק: א) קדוש יום ר"ח וואס ביז אמורים מקדוש איז (אפילו בזמן שהיו מקדישים ע"פ הרא"ה) ניט אלעמאל, ווארעם, אין מקדושין אלא חודש שנראה כגמולתו — ווען ר"ח איז ביים ל', און, אין מקדושין אלא על הרא"ה.³⁸

ב) אין דער מצוה פון, החדש הזה לכם אין נכלל (לדעת הרמב"ם³⁹) אויך גולחשם שנים וחדשים כבי"ד, און אויך דעם זאגט מען דעם לשון ענבור שנים, ניט, קודש שנים.⁴⁰

ג) לויטן רמב"ם⁴¹ אז, הלכה למשה מסיני הוא שבזמן שיש סנהדרין קביעין על פי הרא"ה וזמן שאין שם סנהדרין קביעין על פי החשבון הזה שאנן מחשבין בו היזם ואין נוקטין לרא"ה, אין לפי"ז לכאורה אויך די קביעות ע"פ החשבון נכלל אין דער מצוה פון קדוש החדש⁴², און דעמאלט איז מען ניט מקדוש, כ"ל, ווארעם, אין מקדושין אלא על הרא"ה.

(38) רמב"ם שם פ"ב ה"א וברעם רא"ה סנהדרין יר"ה, ב (ש"ד).

(39) רמב"ם שם פ"א ה"א. והוא מניח מצוה ד בחמלתו ד"ה הנה מצוה ה' דעין זה הוא לכו"ע — כי מה שצוה לקוש, על הרא"ה, הוא ענין בפ"ע מזה שפיר' אין מקדשים (אמורים מקדוש) אלא חודש שיראה בזמנו.

(40) רמב"ם במנין המצוות שלו נכנסו בהצוה (1) משא"כ לדיע' הרמב"ן (בהשגותיו שם שור"ש א) שעברו שנים הוא מצוה בפ"ע ולמדין משמור את חודש האביב (כדעת הבה"ג. ובי"ה לדעת המבי' מ"ע מ"ו, מ"ז) — והוא הוהנין שם, והוא מברכה באר' ור"ה ע"ה לכו"ל (ר"ל, א"כ) שחמה בזה שלא הוכרז הרמב"ם בהל' קדושת חודש חמשה בעבור שנים. והל' קדושת פ"ה, ה"ב. (41) ווארעם ג"כ מ"ש בהרמב"ם שבהצוה 1. (42) ווארעם ג"כ מ"ש בהרמב"ם שבהצוה 1.

פועלי'ן אין א חפצא אז די זאל ווערן א חפצא של מצוה, ונקודה זו איז נכלית בא דער מצוה פון קדוש החדש כ"ל, גאר (בפנימיות הענינים אין דאס) "ראשונה" אויך בענינה ומדריגתה: כאטש דער גדר פון עולם אין בי"ת זאבן, ס"ה זמן און ס"י מקום⁴³, און זמן אין פארבונדן מיט מקום⁴⁴, אין אבער בסדר הקדימה קומט זמן פאר מקום⁴⁵, ווארעם יעדע הנהגות, כולל אויך הנהגות פון מקום, אין א שינוי (בהנהגות) לגבי (עכ"ל) קודם ההנהגות⁴⁶, קומט אויס אז קודם יעדער הנהגות (אויך פאר דער הנהגות פון מקום) אין שוין געווען די מציות פון א זאך וואס ווערט דער-גאר בשתנה — וואס דאס איז (תוכן ע"י האזנו).

ד.ה. די ערשטע מציות פון עולם (וואס פון דער מציות טאנען זיך אז אלע נמצאים) איז זמן. און ווי סאיז אויך פארשטאנדיק במשטות לגבי האדם, אז פריער קומט בא אים אז דער זמן, דער יום מסוים, און לאוזין ויינען שוין זיינע פועלות בלויז ובתפצי העולם ביים זה.

און דערפאר איז קדוש החדש מצוה ראשונה, ווייל פריער פועלי'ט בי"ד די קדושה אין זמן, וואס דאס איז די התחזקת המציות, און לאוזין קומט מעשה האדם, וועלכע ער פועלי'ט אין תפצי העולם, וואס זיינען אן ענין של מקום.

(34) שער היחוד והאמונה פ"ז (פ"א, א). (35) לקיט ברוב זמן. א. (36) כהבא לקמן ראה גם לקיט ח"כ ע' 333. ושי"ב (37) ראה גם המשך תפרי"ב ח"א ע' שלש: דכל מה שנתהוה הי' בבחי' זמן דלכך זאת שנתהוה מן התעור' להי' הי' זמן שלא היו נתהוה ונתהוה.

חודש ניט א יום המעשה⁴⁷ (קריכו מיוחד⁴⁸ כ"ו) — בי' אז, ויהי מליד חודש בתדוש (ווי) ומליד שבת בשבתו כהוא גמולתו.⁴⁹

ובלשון הרמב"ם⁵⁰, שיקדשוהו בית דין ויקבעו אותו היזם ראש חודש הוא שיהי' ראש חודש⁵¹, שאין הרא"ה קובעת אלא בי"ד שאמרו מקדוש הם שקבו-עירייתו.⁵² (און דאס איז אויך פארבונדן מיט קדושת המועדות, ווייל, גסוד מצות קדוש החדש כדי שיעשה ישראל מועדי השנה במודע⁵³, און דערבי'ען זאגט מען ב"ר"ט, מקדוש ישראל והמונים ווייל, ישראל דקדישוהו למונים⁵⁴.) ויש לומר אז דערפאר אין דאס מצוה ראשונה — גוסף ע"ז וואס די בקודה כללית פון אלע מצוות התורה אין צו ריש לומר אז דערפאר אין דאס מצוה ראשונה מ"א.

ז"ל. קוסאל מ"א. א. (28) ראה פרי"ש תנינה י' ב, ד"ה קדוש חדש — ליכוסר' (בוא יחד עם, במנה מיט) וקדוש עצרת, ובפרי"ש, בקדושתה' ובלבוש א"ח (רי"ס ח"ז), ה"ס, שיש בו קדושה הוא יותר משאר ימי החול כיון שפירא' בו קרבות מוספין כמי ביר"ש.⁵⁵ (29) ובי"ה — בנספח במ"ס ליהר — יעוצו והוי ועוד, וראה שיי' הרמ"ע מסאנז (פי ע"ט. הובא לזהבה במג"א א"ח סמ"ד סק"ב): וכשם שאין חמנה ברובים כ"ז אין חמנה בר"ה. . . והנהיגו להחנות ערב ר"ח ג"כ מוכיבים כהנהג' הילכה ויום המחתה שהי' היקשר התבא"ס ר"ח. לשבת כמנה מעלות טובות גבי שער הוצר התבא"ס יבא כל בשר להשתחוות והתורה תקישהו למועדי השמחה לחמ"ע בתעודות על קבי' לו חתימה ויהי כ"ז ראש בי"ד אמר מקדוש. . .

(30) הל' קדושת פ"ה ה"ה. (31) שם פ"ב סו"ה"ח. (32) וזוהי שבהצוה 1. וראה רמב"ם שם פ"א ה"א ספ"י, וע"ה. (33) ברובת זמן, א.

ו. וועט מען דאס פארשיטיין בהקדים וואס דער דאס רמב"ם ווען ער רעכנט די מצוה אין מנין המצוות ואגט ער דעם לשון, כ"ל, לקדוש חדישים ולחשב שנים וחדשים, אבער אין די הלכות גומא זאגט ער בחמלה הל' קודש החדש: מ"ע אות והיא לחשב ולדע ולקבוע באי והי' יום תחלת כל חדש מחודש השנה' און ער"י בפנים ההלכות' מצות עשה מן התורה על בית דין שהחשב וידעו אם יראה הירח או לא יראה, און זאגט ניט אז דער תוכן פון דער מצוה אין, לקדוש החדש'.

דער טעם בפשטות דערפון איז, ווייל אויך דאס וואס מאין קובע חדישים ומעברים שנים ע"פ החשבון איז נבלל (לויטן רמב"ם) אין דער מצוה פון קדוש החדש (ניט גאר די קביעות וקדוש ע"פ הרא"ה בזמן שיש פטורדי'ת, ונכ"ל. מען דארף אבער הטכרה: פארוואס זאגט ער בלויז דעם ענין אין דער מצוה עשה (לחשב ולדע ולקבוע באי זה יום תחלת כל חודש) און איז ניט כולל אין דער מצוה אויך דעם ענין פון קדוש החדש, וואס מאין (קובע) מקדוש ע"פ הרא"ה?

ת. ויש לומר הביאור בה':

די גאנצע בריאה איז דאך בשביל התורה ובשביל ישראל. וואס דאס מינט — בכל עניני הבריאה, שלמים וארץ וכל צבאים, און ניט גאר די חתהוות ויערע בכלל — גאר דאס איז א שטענדיקע זאך.

און די עבודה פון א איזן באשטייט אין דעם וואס ער דארף ביינגען בפועל (43) כיה בדמיהם שלמנו, וכו במנין המצוות, על סדר הלכות' בריש ספר ווי (אבל כס המצוה ירושלים, תשכ"ד — שם, באתר בחיבה אחת. — פ"א ה"א (44)

דאס איז דאך בנוגע דעם גאנצן המשך פון מחלוקת הלכה פון דעם גאנצן חודש — איז א טייל פון דער מצות עשה גופא, די מיטע איז ניט גאר דער מקדש זיין דעם טאג פון ר"ת, נאר דער, וחסבו וידין⁵⁰.

אז איז דעם גאנצן המשך הזמן גופא שטייט בגלוי דער, בשביל החורה . . . ובשביל ישראל⁵¹.

ט. ויש לומר אז (אויך) מטעם זה איז מצות קדוש החודש, מצוה ראשונה שצטוו בה ישראל⁵².

דער בשביל החורה ובשביל ישראל איז ענין הבראה בכל הבראה כולל איז ניט באופן ישר ובגלוי בכל הבראה כולה; פאראן תמידי וואס ווערן אליין קדושה אדער מצוה, אדער השמישי קדושה והשמישי מצוה, אדער למטה מזה, וואס א איד טוט לשם שמיים⁵³ אדער, בכל דרכיך דעוה⁵⁴; און עס זיינען פאראן זאכן וואס זיי זיינען בלויז מבשיר אדער מבשיר דמבשיר, צי גאר וויטער ביז אז באופן ישר ובאופן גלוי איז ניטא קיין קשר צורישן זיי מיט א אידן און מיט תורה, און גאר וואס צורך א פעולה מיט איין פרוט פון דעם מלך ווערט אז עליין דעם גאנצן מלך

50- להקיר מתאונה שם; אמרה תורה מנה ימים וקדש תודיש מנה ימים וקדש צערה (ראחש עליה) וראה תורה אמרה שם.

51- להקיר על קידוה מזה מסודר קונטרסים (ראי רמב"ם) שייך המשלים כי כדברים גשמיים. מבור, ומבור הנהא את חלקי בעולם והיינו הברכים והגשמיים אשר עיי בשני אלקות וזה רואה בהם ענין החלקי והיינו מה שרואה פרט הגשמי בתמשל האלקי שהם זכר אחר ממש כ"י, עיי"ש בחוכמה.

52- אבות פ"ב מ"ב.

53- משלי ג' ו.

54- אבות פ"ב מ"ב.

55- משלי ג' ו.

בתודש, נאר ווען עס ווערט דערעהרט אין דעם גאנצן המשך הזמן (אויך לאחרי הרי"ח כ"ו) דער בשביל החורה ובשביל ישראל, און דאס איז דורכדיעם וואס ביידן איז מקיים די, מ"ע. . . לחשב ולדע ולקבוע באי זה יום מחלוקת כל חדש מתודשי השנה, וואס צוליב דעם דארף דאך בידי אייטליכקייטן און וויסן די פירטי החשבונות פון מחלוקת הלכה כ"י (און, יודיעין מקומות הכוכבים ומחללים כ"י⁵³).

דאס הייסט: נוסח אויף דער פעולה אין דעם זמן פון הדישי השנה דורך דער קביעות וקדושה⁵⁴ ר"ח אויך צוליב די מועדות⁵⁵, וואס איז דעם אופן אין דער זמן שבשנתים בלויז ווי א מעין הכשר און קדושת הזמן פון די מועדות (ווייל בכלי עס זאל זיין ר"ח ומועדי השנה דארף מען האבן (און וויסן) דעם גאנצן המשך הזמן פון דעם חודש (וכו') — איז גאר- מען: דער עצם השבוע — וואס ביידן יתשבו וידעו אם ריאה הירח⁵⁶, וואס

התמידי שם מסיה, זה שאנו מושבין בוה"ז כ"י האמורין שרי"ח יום פלוגי ורי"ט ביום פלוגי כ"י וקביעות כ"י איך ישראל אותו הוא שיהי' ר"ח או יום טוב, אבל כהן אין המזכיר בקידוש (ע"ס רא"י) רק במקביל ע"ס השבוע. ובמקום שם מנין שב"ד הגדול שאיך כבר קביעות זה היום ר"ח או יום ומפני אמרם שזה היום ר"ח או יום הרי ר"ח או יום טוב כי שיהיה פלוגי וזאת בחשבון או כ"י, כבר שאנו מצוה אלה מועדי ה' . . . כלומר שאמרו הם שהם מצוה ריאה לשון התמידי שם ה"י וא"כ. וראה לקמ' הערה 54.

53- המביא שם פ"א ה"י.

54- זה"י ששם דגם על זהו אמורים קידוש מועדות מסודר לכ"י (לי המכללה תש"א לא, טו) וישאל ודישקויה לומדים (ברכות מ"ג א), וראה השגות הרמב"ם לטמיע שם בשם.

55- וראה רש"י ב"ב שם.

56- ל' התמידי שם ה"י, וראה מ"ז שם בחלוקת ילדע התמידיים גם החשבון צ"ל בא"י ז"קא.

57- להקיר על קידוה מזה מסודר קונטרסים (ראי רמב"ם) שייך המשלים כי כדברים גשמיים. מבור, ומבור הנהא את חלקי בעולם והיינו הברכים והגשמיים אשר עיי בשני אלקות וזה רואה בהם ענין החלקי והיינו מה שרואה פרט הגשמי בתמשל האלקי שהם זכר אחר ממש כ"י, עיי"ש בחוכמה.

58- אבות פ"ב מ"ב.

59- משלי ג' ו.

זיין) אין דער גאנצער בריאה⁵⁷ וכל פרטי — וואס דאס ווערט עיני וואס יעדע זאך אין דער בריאה, העלפט ארויס און איז מוסף א איד בעברותו⁵⁸, און דאס טיילט זיך אין כמה דוגמות⁵⁹: מכשירי מצוה, מכשירי למכשירי וכ"י⁶⁰.

ע"ז (און נאכמענדיג⁶¹) איז בנוגע לומר, אז די השלמה מטרם הברירה פון די הדישי השנה איז ניט בלויז בזה וואס מאכן ענין אין מקדש דעם ר"ח אדער מועדי השנה⁶², ז"ה, ימים מסויימים

48- להקיר מסידר התמים (הלי השנה פ"א ה"י) צ"ל, כל אדם שיאנה ענינו כל השנה כונה כי עשה מצוה אחת כי הברית כי ראה כל העולם כולו.

49- וראה בחרבה בתקופת הירמיהו לפרטים (ראי אור כו ראה להמסך) שכתב בארובה איך שכל המצאית שחזת גלגל הירח נמצא בשביל נאחז לכדור, ומשך לכאן, שכל פיו המדבר גומא גברא בשביל התמים השלים שיוכל לעסק בתמידי האלקות ובמקשה המב. עיי"ש במסכת החולקים באופן השימוש בכל זכר בשביל התמים (במ"ס והא"ם בכל).

50- ראה שבט סוף, א; כורחין ענין לעשות מסידר לעשות ברוב (לאיחול של פילה — פרטי שם).

51- שמע"ע (בריאתו באופן) שהוא המשי אחר, ועד שבכמה עניני תורה ראה נחודה אחר (ראה פספי מדד"ז כ"ו, ב. פ"ו, ב. שייך צמ"ע (וויזניק) ה"ב כ"ל"ב, מפעם מצותות פ"ג, ועפי"ו ימנח"א ד' החזרה לא חתי מתלמיד (ראה רמב"ם ר"פ"ט מ"ג יטרה"ח, ח"ה מלכים פ"א סוף, פרטים פניה הקדמה לפ' חלק ויחיד המשיע).

52- מועדי ה' צריכין קידוש בידי (כ"ב קט"א, א. דברים ע"ח, ויש ע"כ), וראה רש"י ב"ב, שח"י מקדשים את החודש ע"ס ה"א' (ומ"ד כו מתקוש מעד בזמן כי אבל המועדים צמ"ח לא היו מקדשים כ"א החודש . . . וזה חסד המועדות, וקדושתו (ראה רש"י שם ד"ה שנת בראשית, וע"ז מ"ב במי הראי"ה וי"ז גזרים שם אבל ברש"י בשם ה"י"ח (וזהו בשמ"ס כ"ב שם) שמענו מנה שהמועדים צריכין קידוש בית דין לקבע ולומר המועד ביום זה המועד, וראה לשון

און מגילה זיין דעם, בשביל החורה . . . ובשביל ישראל⁶³ אין דער בריאה, און ווען א איד איז מקיים א מצוה מיט א חפץ שבעולם, ווערט עיני אויטופוירט דער, בשביל, די מטרם הברירה פון דער באשטימטער זאך⁶⁴ (אז זי איז בשביל החורה ובשביל ישראל) ובמילא ווערט דאס א חפץ של מצוה וכ"י, ולדוגמא: ווען א איד מאכט פון עור הבהמה קוף פאר טיף תפילין ומזוזות, ווערט דורכדיעם דורכגעפירט מטרם (בריאה) עור הבהמה, עס ווערט פון דעם קוף א חפצא דתורה ובגלוי.

וויבאלד אז אויך ונון איז א נברא⁶⁵, איז מובן אז אזוי איז אויך בנוגע מצד-אחת המון, אז ער איז, בשביל החורה . . . ובשביל ישראל, און דאס איז דער תוכן פון מצות קדוש החודש: דורך דעם וואס איזן זיינען מקוטש חודשים — ר"ח ומועדיים — זיינען זיי מגלה ווי די אמיתית מציאות פון זמן אין בשביל החורה ובשביל ישראל, און ווי דוד המלך איז מפרשי⁶⁶, עשה ירח (איז דאס) למעדיים⁶⁷.

וכשם ווי דאס איז בנוגע לכל עניני הבריה, אז די כוונה איז ניט בלויז אין א חפץ מסויים אז איז אים זאך זיך דורכ-פירן מטרם בריאה, נאר די כוונה איז אז דאס זאך אייטשאן (אדער — מוסף) רש"י

45- ראה לקי"ש וי"ט ע' 193 ואילך — דוגמא (ומ"ס) בחוכמה.

46- כוונה הה"פ — וזהו כידודו שער הקיש (ע"פ ספ"ד ואילך) וראה לקי"ש וי"ט ע"י 59 ואילך. רש"י.

47- חוליה ק"י, ט, וראה שמ"ד ע"ס כאן (מס"י, כ) בסופו: לכך בא הלבנה בשביל מעדות שח"י ישראל כ"י . . . עמד דוד ופירש כ"י, וראה ב"ד רש"י.

און מגילה זיין דעם, בשביל החורה . . . ובשביל ישראל⁶³ אין דער בריאה, און ווען א איד איז מקיים א מצוה מיט א חפץ שבעולם, ווערט עיני אויטופוירט דער, בשביל, די מטרם הברירה פון דער באשטימטער זאך⁶⁴ (אז זי איז בשביל החורה ובשביל ישראל) ובמילא ווערט דאס א חפץ של מצוה וכ"י, ולדוגמא: ווען א איד מאכט פון עור הבהמה קוף פאר טיף תפילין ומזוזות, ווערט דורכדיעם דורכגעפירט מטרם (בריאה) עור הבהמה, עס ווערט פון דעם קוף א חפצא דתורה ובגלוי.

וויבאלד אז אויך ונון איז א נברא⁶⁵, איז מובן אז אזוי איז אויך בנוגע מצד-אחת המון, אז ער איז, בשביל החורה . . . ובשביל ישראל, און דאס איז דער תוכן פון מצות קדוש החודש: דורך דעם וואס איזן זיינען מקוטש חודשים — ר"ח ומועדיים — זיינען זיי מגלה ווי די אמיתית מציאות פון זמן אין בשביל החורה ובשביל ישראל, און ווי דוד המלך איז מפרשי⁶⁶, עשה ירח (איז דאס) למעדיים⁶⁷.

וכשם ווי דאס איז בנוגע לכל עניני הבריה, אז די כוונה איז ניט בלויז אין א חפץ מסויים אז איז אים זאך זיך דורכ-פירן מטרם בריאה, נאר די כוונה איז אז דאס זאך אייטשאן (אדער — מוסף) רש"י

45- ראה לקי"ש וי"ט ע' 193 ואילך — דוגמא (ומ"ס) בחוכמה.

46- כוונה הה"פ — וזהו כידודו שער הקיש (ע"פ ספ"ד ואילך) וראה לקי"ש וי"ט ע"י 59 ואילך. רש"י.

47- חוליה ק"י, ט, וראה שמ"ד ע"ס כאן (מס"י, כ) בסופו: לכך בא הלבנה בשביל מעדות שח"י ישראל כ"י . . . עמד דוד ופירש כ"י, וראה ב"ד רש"י.

בא 2

לויט מסקנת הגמרא אין גודים? (און אזוי אין איך משמע פון רמב"ם?) אין ש, שה לבית אבותי לאו דאורייתא, ד.ה. אז מן התורה אין ניטע קיין דין מיניו אייף א קטני? (און דאס ממה זיין א בו קטן אייף א קרבן פסח? אין בלויז מדי-רבנן).

ב. אין חידושי ר' חיים הלוי (איינע רמב"ם?) אין מבואר, אז, הא דשה לבית אבות לאו דאורייתא הוא (רב) לפני חובא? (אז סתאי ניטא קיין חוב איינע אב צו מקריב זיין פסח על התמימים), אבער, לענין עיקר דין מיניו אתרוב גם קטנים מקרא דשה לבית אבות דאב יכל

א. ל"א.

9) מליש בהל קיס (פיג היז) — דנהוליס ציל דרעטן (אז סיל שול לבית אבות דאורייתא — ביאז אים מסע על חזיון שלא מישא, בבורים שם) — כ"כ במנין שם (שול) דבנת הרמב"ם. אבל לחיזי שוליעת כפת (קולת) קעפ (אלגוי), תובא ב"ד דוד לפסחים שפי, (ונו) פסח הרמב"ם דשה לבית אבות דאורייתא (הכרזת השק"ט אש בהו סגינת מחלטה) — ראה חוס גיטין כ"ה א. רמב"ץ ורמב"ם שם שטמיק גודים שם, דראה כ"כ חוס גיטין ס"ז, ב. קידושין כ"ג א. (ונו). רמב"ם. אבל ראה ליקול בפניג (פערק ג ואל"ף) שארתי (דכנס לא פליג על הרמב"ם) פסח להלכה כדעת חומס (פסחים פ"ה א. שם פ"ה ט"ז) דשה לבית אבות לא דאורייתא.

אבות לא דאורייתא.

11) ראה חוס, ר"ף, חומס הראשי גודים שם.

12) ראה סוכה כ"ג ב. ובפשי"י שם, רמב"ם הל' קיס פ"ב ה"ד.

13) להל' קיס פ"ב ה"ד.

א. אין הלכות קרבן פסח? פסקיט דער רמב"ם, אז אע"פ וואס א קטן שדוילגל בין פסח ראשון לפסח שני אין חייב בפסח שני

— ווייל די הלכה אין כדעת רבי אז פסח שני אין, רגל בפני עצמו? (און דעריבער קען דער חייב פון פסח שני חל זיין אפילו קען פסח איינעם וואס אין ניט געווען מחוייב אין פסח ראשון?) — פונדסטויענדיג, אם שחטו עליי בראשון פסח?

אז יודעה די תמי' בהו (ווי עס פירעט דער כסף משנה?); אטא קטן בר חובא ופיעורא הוא? — אז ווי קען די שחיטה עליי בראשון (ווען ער אין ניט געווען א בר חובא) פטרין אים בפסח שני?

דער כסף משנה ברענגט דעם חידוץ פון ר"י קורקוס: כיון דדחמא רביי ליקנו שישחטו עליי וממניו אוחו (ווי מלרונט'ע עס אפ פון דעם פסוק), שה לבית — מלמל שאדם מביא ושוחט על ידיו בנו רבנו הקטנים? — נמטר הוא בכ"ד מן השני.

פרעגט דער ר' דער מנהג חינוך?

- 1) פ"ה ה"ד.
- 2) פסחים כ"ג א. רמב"ם שם היא (אמ"ל).
- 3) ראה אפצ"י הל' תרומות פ"ב ה"ב (מ"ג א.) דמקור דודומכ"ה הוא פירושלמי פסחים פ"ה ה"א ק"ס, ובי' ביידיג לירושלמי שם (במקורו העדה ומל' משה פירוש דברי הידושלמי במ"א).
- 4) על אחר, וכו' הקשה במד"א אב"י מילרואים) ל"ה כ"ה א. ונו.
- 5) ועיי' ה"י בבבית ספר (לרמב"ם) על אחר.
- 6) פסחים פ"ה א. וראה ליקול הפ"ה 12.
- 7) פלשטון י"ג א.
- 8) מנהג ה' סק"ב (קרבן לסופר).

ענינם — תורה) כראשונה? און עס וועט ויזער זיין, מהשבין וקביעין חדשים ומעבדין שנים . . . בארץ ישראל? ע"פ הר"א זיין דין סנהדרין? וואס מקומם ותקפם? אין — בלשבת הגויות שעי' המורה? שבבית המקדש בארץ ישראל, במורה בימינו ממש.

(משוחות ש"פ חור"ע תשי"ג, שבת בראשית (החונדות ב) תש"ד-ט)

81) שעי' א. כ. וראה לשי"ש ח"ט ע' 105 ח"ט ה"ד.

82) רמב"ם הל' קדוח פ"א ה"ה. וראה שם ר"ה וסוף פ"ה. ובארוכה בסתפ"ע שם ועפ"י מנו והקשו גם לפשוט דמשיב ב"מ. קעס פסח בראשית? נמוק ראה ש"א, כ"ג א. מזה קדוח, שאין עושין אותו אלא מחזיזי ש"א" (שם רס"ב) גם בהשפוז שליט. וראה ר"ק, ל"ד ע"ס שקב"ש בר בני אי"ץ ישראל, (שם פס"ה) מורה חז"ל בכלי בארץ ישראל, ולא יסמו אותהי. האמה מכל כלי — ראה סתפ"ע שם שו"ת חז"ל י"ד סול"ד. וראה אפצ"י לרמב"ם פ"ה שם.

83) ראה רמב"ם שם פ"ה ה"א דמקיעות ר"ה ק"ס וה"א יקינו השנה כפ"ה חנו' או מפ"ה חנו' אין עושין אותו אלא מחזיזין שבארץ ישראל בית דין הסתמין בארץ ישראל שומה ליהם המהדרין וישותי. וע"ז בסתפ"ע שם. (אבל ראה ה"ז שם, וראה בארוכה השנות ה"מבין לסתפ"ע שם ושק"ט בב"ש בישוב דער חרמב"ם ואל"ם).

84) ע"ז א. ט"ז. ושי' דמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"א"ג. פ"דע חרמב"ץ (שבועות הקדומה) בסל"ל כל חזיון תהליין בב"ד חז"ל.

85) ירושלמי פ"ה פ"ב ה"ז. מליאת ס"ס חז"ל (ר"י משפטים) משפטים כ"א ד. פ"שי"י ר"ס משפטים. וראה ותי"ש שם ושי"ג.

86) בראשית פסוק: וזא יעושו את שארית הארץ מוח למנוח.

אויף דעם, "וכבשה"ה, כיבוש פון (גשמיות ה)עולם אידן, געמען זי איי"ף און מאכן דערפון קדושה (ע"ד ארץ ישראל, ארץ הקודש). ד.ה. המשכת הקדושה אין מקום.

און דאס אין דער קשר צום תוכן הענין פון, החדש הזה לכם — וואס ענינו אין די המשכת הקדושה אין זמן, אז אע"פ וואס "ומ" און א חלק פון דער בראת וכו'אפן — אז מען קען עס ניט מאכן לייגנער אדער קירצער, און אין שי"ך בנדרין — עבר הוזה עתיד — בשוה צו אלעמען, מאכן אידן דערפון — זאך (תפאז) פון תורה און מצות: און ניט גאר, ח"דשי הלכנה" וואס, ישראל מונין ללכנה"ה" (דערפאר וואס זיי זיינען דומים ללכנה"ה און וואס אין פארבונדן דירעקט מיט די מודלים, נאר ארץ, שני חמה" וואס זיינען לכאורה פארבונדן מיט אה"ע וועללעכ מונים לחמה"ה — אין ארץ דאס מאכן אידן איבער, אז תשנים שגון מחשבין הם עני' תמה"ה; ארץ דאס ווערט א אידשער זמן, א אידשער יאר און א פרט אין מצוות התורה, "ראשון הוא לכם לחודשי החנוה".

און דורך דער עבודה פון כיבוש הארץ ברוחניות, און אויך, כיבוש'ה חומר, אין מען ממנה בפועל אז כיבוש איז זאל אויך זיין בגשמיות, בביתא משיח צדקתו, וואס מביק נודח ישראל"ש, און דער מל"ט וועט זיין, ראשיתה שופט"ר (ש)

- 77) ראה לשי"ש ח"י ע' 2 ואיל"ך. ח"כ ע' 2 ואיל"ך. ושי"ג.
- 78) בראשית א. כ"ה.
- 79) סוכה כ"ה א. כ"ד ס"ז, ג.
- 80) רמב"ם הל' מלכים רמ"א ובסוף חר"ק שם.